

کۆپرکى نۆوخۆييه كانى هیزه شيعه كان له سهر پۆسته ئەمنیه ههستیاره كان

13-11-2022

نووسهره كان

د. ياسين تهها

كورتە : ههلمه تى به شهيتان كردنى حكومه تى پيشووى عێراق و مژده ي دهستپيكردى سهرده ميكي نوێ له لايه نه كانى چوارچۆه ي هاوئا ههنگيه وه، خهريكه بهر ديوارى سهره لدانى ناكۆكى گرووپه شيعه كان له سهر ئاراسته كردنى قوناخى نوێ بكه ويئت

هەلمەتی بە شەیتان کردنی حکومەتی پێشووی عێراق و مژدە دەستپێکردنی سەردەمیکی نوێ لە لایەنەکانی چوارچۆی ھاوئاھەنگییەو، خەریکە بەر دیواری سەرھەڵدانی ناکوکی گرووپە شیعەکان لەسەر ئاراستەکردنی قوئای نوێ بکەوێت. لە چەند مانگی رابردوودا، بەرەنگاریبوونەوی سەدر و ھەولێ رێگرتن لە مانەوی مستەفا کازمی لە پۆستەکە، موگناتیسی کۆکردنەوی سەرچەم گرووپە شیعەکانی ناو چوارچۆی ھاوئاھەنگی بوو، بەلام ئیستا کە یەکەمیان بەشیوەیەک کاتی رەوێوەتووە و دووھەمیش کۆتایی ھاتووە، چیتەر نۆرە بەشکردنی میرات و بەرکەوتەکان ھاتووە و، لەمەشدا زۆرتەین چاو لەسەر پۆستە ئەمنییە ھەستیارەکانی ھەک دەزگای ھەوالگری و ئاسایشی نیشتمانی و سەرۆکایەتی ھەشدی شەعبییە و بەدوای ئەوانیشدا، دەستە سەرەخۆکانی لە چەشنی ھەبەرھێنان دین.

بەگوێرە ئامارە بەردەستەکان، لە سەردەمی ھۆکمرانی چوارچۆی ھاوئاھەنگیدا، ئەوێ زیاتر زەق بوووەتووە، کۆمەڵێک بەرەبەگەوتن و ناکوکی بەرژووەندییە، لە چەشنی ناکوکی مالیکی و خەزەلی لەگەڵ فالج فەیان، مالیکی لەگەڵ عامری، مالیکی و عامری بە جیا لەگەڵ قەیس خەزەلی، لە ھەموو ئەمانەش ئالۆزتر، ھەولێ کۆنترۆڵکردنی سودانییە لەلایەن مالیکییەو. ئەمەش بەروونی لە پێشنیازی دیاریکردنی نرخ دۆلاردا دەرکەوت لەلایەن مالیکییەو کە گۆتی با 137.500 دینار بەرامبەر ھەر دۆلاریک بێت لە بری 145000، ئەمەش بۆ تەنگەتاوکردن و دانانی سوودانی لە بەرداشی کارتیگەرە ئابوورییەکان و گوشارە پۆبۆلیستییەکان بۆ داشکاندنی نرخ بوو.

لە پەنا ئەم وردە ناکوکییانەشدا، زۆریک لە سەرکردەکانی شیعە لە فالج فەیان تووڕەن کە لەلایەک دەستی بە سەرۆکایەتی دەستە ھەشدی شەعبی گرتووە و رازی نابێت بە پێشنیارەکانی دەستبەرداریبوونی، لە لاکەیتەر، بە پاساوی ئەوێ رۆلی ھەبوو لە ئاساییکردنەوی بارودۆخی خەمیس خەنجەر لە عێراق و پەلکێشکردنی بۆ رێککەوتن لەگەڵ شیعە، بەتایبەت پاش ئەوێ کە ئەوێ درکاند کە لەگەڵ سەرانی شیعە چوارچۆی ھاوئاھەنگی رێککەوتوون لەسەر چۆلکردنی شارە سوننەکان لە چەکارەکانی ھەشد، ھەرایەکی گەورە لە شەقامی شیعیدا لە دژی فەیان وروژاوە. لەناو نەیارانی فەیانیشدا ناوی قەیس خەزەلی زۆر دێت، ھەر گرووپەکە ئەمیش (بزووتنەوێ عەسایب) بە ئاشکرا دژی درکاندن و نیوەرۆکی لێدوانەکە خەمیس خەنجەر ھاتنە دەنگ، ئەویش سەرۆکایەتی خۆی لە حیزبە سیاسییەکە (حرکە عطاء)، راگەباند.

لە دەرەوێ ھەشد، ناکوکی گەورە لەبارە دەزگای ھەوالگری عێراقەوێ. ئەم دەزگایە دواین جار لەلایەن دادوەر رائید جوحی بەرپۆوەبەری نووسینگە کازمییەو بەرپۆوە دەبرا، بەلام لە ھەلوەشانەوێ فەرمانەکانی حکومەتی کار بەرپۆوەدا بێ سەرۆک ماووەتووە، ئەمەش وایکردووە ھەریەک لە بزووتنەوێ عەسایب و بزووتنەوێ نوجەبا چاوی تی بپن لەکاتیگدا ئەم دەزگایە بۆ ئەمریکییەکان و وڵاتانی ھاوپیەمانی نیووەولتیش گرنگە. مستەفا کازمی- ش لەرێگە وەرگرتنی سەرۆکایەتی ئەم دەزگایەو لە سەردەمی ھەیدەر عەبادی ئاوەلزاوای سەبای برایدا (2016)، بۆ سەرۆکایەتی حکومەت سەرکەوت. بەگوێرە ئەو زانیارییانەش کە بەردەستەن، بۆ رێگرتن لە ئەگەری تووڕەکردنی بالیۆخانە ئەمریکا، محەمەد شیاع سوودانی خۆی سەرپەرشتیکردنی دەزگای ھەوالگری گرتووەتە ئەستۆ. ھەرچەندیشە ئۆفیس سوودانی وایان بۆ کردووەتووە کە مانەوێ دەزگاکە لای سوودانی کاتی دەبێت و، تاوھکو دیاریکردنی سەرۆکی جیگیر بۆ دەزگاکە بەردەوام دەبێت، بەلام پێدراوێ ئامارە بەو دەکەن سوودانی بەم ھەنگاوە ھەم رێگری لە ناکوکی گرووپەکانی شیعە کردووە، ھەم خۆشی لە بەرکەوتن لەگەڵ ئەمریکییەکان و وڵاتانی ھاوپیەمان لاداو، چونکە ئەو دەزگایە لە پاش 2003و لەلایەن ھێزەکانی ئەمریکاو سەرلەنوێ بنیات نراوەتووە، ھەرۆھا لێکی لەگەڵ دەزگا ھەوالگرییەکانی زۆر لە وڵاتانی پەییوەندیار بە عێراق و ئاوجەکەو ھەیه.

لایەنە شیعەکانی چوارچۆی ھاوئاھەنگی دوورکەوتنەوێ سەدر بە دەرھەت دەبینن بۆ پەلھاوێشتن و رۆچوون لە جومگە گرنگەکانی دەولەت، لەو نیوانەشدا، گەرپان بەدوای گەرەنتی و دلنایای بەسەر ھەولەکانیاندا زالە. لە سەردەمی کازمییشدا زۆرتەین لێدوان و تۆمەتیان ئەوێبوو کە لەرێگە ئەم پۆستە ئەمنییانەو پلانگێرپیان لە دژ دەرکێت و لە بەرچاوی دەرۆھە ناشرین دەرکێن. سەردەمیگیش بە چری بانگەشە ئەوێیان دەرکەد کە دەزگای ھەوالگری لە پلانی کوشنی قاسم سلیمانی و ئەبو مەھدی موھەندیسی سوپاسالاری ھەشددا بەشدار بوو (2020)، بەلام ئەم خواستە گرووپە شیعەکان و ئەم ھەولەیان بۆ گرتنە دەستی دەزگا ھەستیارەکان بۆ محەمەد شیاع سوودانی کێشە، چونکە لۆژیکەکانی دەولەتداری و پابەندییەکانی بەرامبەر وڵاتانی رۆژئاوا رێگرە ھەوێ بەگوێرە حیساباتی پشک پشکینە مامەلە لەگەڵ پۆستە ئەمنییە ھەستیارەکان بکات و لەم نیوانەشدا تائیسنا زیاتر کار لەسەر ھێورکردنەو دەکات.

ھێشتا لایەنەکانی چوارچۆی ھاوئاھەنگی ھەر لە مانگی ھەنگوینی پێکھێنانی حکومەتدان، بەشی ئەوێش بانگەشەیان بەردەستە کە سەرئەجەکان بۆ کەموکۆپیەکانی حکومەتی پێشوو ئاراستە بکەن، بەتایبەت کە لە سالی کۆتاییدا لە بێسەرۆبەریدا بەرپۆوەچوو. لەم ھەلمەتەشدا ماشینێکی میدیای گەورە یاریدەدەریانە کە کەنالە ئیسلامییەکانی نزیک لە ئێران، بەلام بە تێپەرپوونی زیاتری کات، ھەم خەلک چاوپەرێ ھەنگاوی کردی و جیاواز لە حکومەت دەکەن و ھەم بەرژووەندییەکانی گرووپەکان زیاتر بەر یەک دەکەون. بەتایبەت کە ھەر لایەک خۆی بە خاوەن چاکە سەرخستنی چوارچۆی ھاوئاھەنگی دەزانێت و خۆ مەلەس دانی سەدر و یەکلایوونەوێ

گۆپەپانەكەش بۇ مانۆرەدن دەرڧەتى زىاترى ھەوللى چوونە پىشەۋەى رەخساندوۋە، بەللام ھەركات، كار ھائەسەر ئەۋەى سوودانى بە دەردى عادل عەبدولمەھدى بچىت و بكرىت بە ژىرەۋە، ئەۋە دەرچەپەكى گىرنگى بۇ خۇى كردوۋەتەۋە كاتىك لە كارنامەكەيدا ئەۋەى چەسپاندوۋە كە تەمەنى ئەم حكومەتە تەنبا يەك سالە و لەۋە بەدۋاى كاتى ھەلبىزاردنى پىشۋەختەپە، ئەمەش لەكاتىكدا كە ئەگەر بىەۋىت جىاۋاز بىت و نەبىتتە بەشىك لەۋ يارىيە.